นิพนธ์ต้นฉบับ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดขอนแก่น

พิมพ์ศิริ อุยวัฒนกุล*, เจตนิพิฐ สมมาตย์*

*ภาควิชาเทคนิคเภสัชกรรม วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น

jetnipit@scphkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวางนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาระดับระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 402 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เก็บรวมรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ระหว่างเดือนสิงหาคม 2559 – กรกฎาคม 2560 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปใช้สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆกับความเชื่อมั่นต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพใช้การวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่ายและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.75 อายุเฉลี่ยเท่ากับ 19.49±0.96ปี อายุต่ำสุด 17 ปี สูงสุด 25 ปี ศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 53.50 และชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 46.50 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่น พบว่าความรู้และทัศนคติมีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value<0.001)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าควรมีการส่งเสริมความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพให้แก่กลุ่มตัวอย่างเพื่อกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการพิจารณาเครื่องหมายรับรองมาตรฐานก่อนมีการเลือกใช้ผลิตสุขภาพ

คำสำคัญ: เครื่องหมายรับรองมาตรฐาน, ผลิตภัณฑ์สุขภาพ, ความเชื่อมั่น

Article info:
Received: Apr 18, 2020
Revised: May 25, 2020
Accepted: Jun 10, 2020

Faculty of Public Health
Ubon Ratchathani Rajabhat University
คณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Faculty of Public Health, Ubon Ratchathani Rajabhat University

Original article

Factors Correlated with the Confidence toward Health Product Certification Marks of the Vocational Students in KhonKaen

Pimsiri Auiwattanakul*, Jetnipit Sommart*
*Department of Pharmacy Technique, Sirindhorn College of Public Health Khon Kaen Province
jetnipit@scphkk.ac.th

Abstract

This cross-sectional analytic research aimed to study factors correlated with the confidence toward health product certification marks of the vocational students in Khon Kaen. 402 high vocational certificate students who were studying in the first semester of academic year 2016 were recruited using multi-stage sampling technique. Data were collected using questionnaires from August to July 2017 and analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. Simple linear regression analysis and multiple regression analysis were used for analyzing the correlated factors.

The results showed that the majority of the samples were female (53.75%), average aged were 19.49±0.96 years with aged between 17 to 25 years. They were studying in the first year (53.50%) and the second year (46.50%). The factors correlated with the confidence toward health product certification marks were knowledge and attitude with the statistical significant level at p-value<0.001.

Keywords: Health product certification marks, health product, confidence

Faculty of Public Health
Ubon Ratchathani Rajabhat University
คณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Faculty of Public Health, Ubon Ratchathani Rajabhat University

บทนำ

ผลิตภัณฑ์สุขภาพเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีความสำคัญอย่างยิ่งกับชีวิตประจำวันและสุขภาพอนามัยของประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผลิตภัณฑ์ยา อาหารและเครื่องสำอาง ที่ในปัจจุบันมีการผลิต นำเข้า และวางจำหน่ายในท้องตลาดเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังมีช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลายทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้สะดวกมากขึ้นยากต่อการติดตามตรวจสอบและเฝ้าระวังของพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยช่องทางการจำหน่ายเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค (พิชศาล พันธุ์วัฒนา, 2561) ซึ่งผลิตภัณฑ์สุขภาพที่วางจำหน่ายโดยทั่วไปนั้นพบว่า มีทั้งที่ผ่านการรับรองและไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา หรือ อย. ปะปนกันอยู่ โดยหากประชาชนขาดความตระหนักและความใส่ใจในการพิจารณาและตรวจสอบเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ก็อาจเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาและได้รับอันตรายจากการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพได้

เครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพเป็นเครื่องหมายที่แสดงถึงมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ซึ่งหมายถึงการขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่ทำให้ผู้บริโภคพิจารณาตัดสินซื้อผลิตภัณฑ์บนพื้นฐานของความปลอดภัยและความคุ้มค่าในการบริโภค เช่น เครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์อาหารหรือเลขสารบบอาหาร เป็นเลขประจำตัวผลิตภัณฑ์อาหาร มีรูปแบบเป็นตัวเลข 13 หลักแสดงอยู่ภายในกรอบเครื่องหมาย อย. โดยเลขสาระบบอาหาร คือ การแสดงเครื่องหมายหรือรูปแบบของอาหารที่ได้รับอนุญาตขึ้นทะเบียนตำหรับอาหาร อนุญาตใช้ฉลากอาหาร จดทะเบียนอาหาร หรือแจ้งรายละเอียดของอาหารแล้วเป็นต้น (ระเบียบสำนักคณะกรรมการอาหารและยาว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับเลขสารบบอาหาร พ.ศ. 2557) การแสดงเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์จะถูกแสดงไว้ที่ฉลากหรือบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์รวมอยู่กับข้อมูลและรายละเอียดต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์ ซึ่งผู้บริโภคควรต้องทำการพิจารณาก่อนที่จะตัดสินใจซื้อ

มีการศึกษาหลายฉบับได้รายงานว่า ในปัจจุบันผู้บริโภคโดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษา มีการอ่านฉลากผลิตภัณฑ์สุขภาพมากขึ้นซึ่งข้อมูลในฉลากผลิตภัณฑ์สุขภาพโดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ยาและเครื่องสำอางที่นักศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญคือ วิธีใช้ วันหมดอายุ คำเตือน และวิธีการเก็บรักษา (ดาวรุ่ง คำวงศ์ และคณะ, 2557) ส่วนผลิตภัณฑ์อาหาร กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับฉลากโภชนาการเป็นหลัก (กนกวรรณ ทองเกียว และคณะ, 2559)โดยไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการพิจารณาเลขสารระบบอาหารรวมทั้งเครื่องหมายอื่น ๆ บนฉลากอาหารก่อนการตัดสินใจเลือกซื้อ (ณัฐพิมณฑ์ ภิรมย์เมือง และคณะ, 2555) ส่วนในกลุ่มที่มีการพิจารณาว่าผลิตภัณฑ์มีการแสดงเครื่องหมาย อย.หรือไม่ ก็เป็นเพียงการรับรู้ว่าถ้าผลิตภัณฑ์มีเครื่องหมาย อย. แสดงว่าผลิตภัณฑ์นั้นได้มีการตรวจสอบความปลอดภัยแล้ว (ณัฐพร อยู่ปาน และพัชรี ดวงจันทร์, 2553) โดยที่ไม่ได้ทำการตรวจสอบซ้ำว่าเครื่องหมาย อย. ที่ปรากฏอยู่บนฉลากผลิตภัณฑ์นั้นเป็นเครื่องหมายที่ได้ขึ้นทะเบียนหรือได้ผ่านการรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาไว้จริงหรือไม่จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคส่วนหนึ่งยังไม่ให้ความสำคัญต่อการพิจารณาความถูกต้องของเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพก่อนเลือกใช้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการขาดความเชื่อมั่นต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระดับความความเชื่อมั่นและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา ในจังหวัดขอนแก่น ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้บริโภคโดยการเผยแพร่ความรู้และการกระตุ้นให้ผู้บริโภคเห็นความสำคัญในการพิจารณาเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพก่อนเลือกซื้อ และสามารถตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพได้ เพื่อป้องกันการล่อลวงโดยใช้เครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพปลอมจากกลุ่มผู้ประกอบการและเพื่อให้ผู้บริโภคมีพฤติกรรมการเลือกซื้อที่เหมาะสมต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional analytic study) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ทั้งเพศชายและเพศหญิงที่ศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดขอนแก่น ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 402 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามแบบตอบด้วยตนเอง ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปได้แก่ เพศ อายุ สถาบันการศึกษา และชั้นปีที่ศึกษา ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพ ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานอาหาร จำนวน 10 ข้อ ความรู้เกี่ยวกับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานยา จำนวน 10 ข้อ และความรู้เกี่ยวกับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานเครื่องสำอางจำนวน 10 ข้อ ส่วนที่ 3 ทัศนคติเกี่ยวกับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพจำนวน 11 ข้อ โดยลักษณะคำถามสร้างตามแบบวัด Likert's scale มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนที่ 4 ความเชื่อมั่นต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพจำนวน 12 ข้อโดยลักษณะคำถามสร้างตามแบบวัด Likert's scale มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

มีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาที่เรียนอยู่ในวิทยาลัยอื่นที่ไม่ใช่วิทยาลัยที่เป็นพื้นที่ศึกษา จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาประเมินความเที่ยงของแบบสอบถาม โดยแบบวัดความรู้เกี่ยวกับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพใช้การคำนวณความเชื่อถือได้ด้วยคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (KR-20) ส่วนแบบสอบถามที่เป็นแบบ Rating scale ใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ผลการคำนวณแบบวัดความรู้ด้วย KR-20 ได้ผลดังนี้แบบวัดความรู้เกี่ยวกับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานอาหาร มีความเชื่อถือได้ 0.69 แบบวัดความรู้เกี่ยวกับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานยา มีความเชื่อถือได้ 0.65 แบบวัดความรู้เกี่ยวกับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานเครื่องสำอาง มีความเชื่อถือได้ 0.66 ส่วนการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามแบบ Rating scale โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ผลดังนี้แบบสอบถามทัศนคติเกี่ยวกับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพ มีค่าความเชื่อถือได้ เท่ากับ 0.87 แบบสอบถามความเชื่อมั่นต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพ มีค่าความเชื่อถือได้ เท่ากับ 0.86

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างใช้สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับความเชื่อมั่นต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพคราวละปัจจัยโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย (Simple linear regression analysis) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.75 อายุเฉลี่ยเท่ากับ 19.49±0.96 ปี อายุต่ำสุด 17 ปี อายุสูงสุด 25 ปี ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ที่วิทยาลัยเทคนิค ร้อยละ 45.00 รองลงมาคือวิทยาลัยอาชีวศึกษา ร้อยละ 36.25 ศึกษาอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 53.50 และปวส. ชั้นปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 46.50 ดังแสดงในตารางที่ 1

ระดับความเชื่อมั่นต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 68.75และระดับต่ำ ร้อยละ 20.25 คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 40.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.05 โดยส่วนใหญ่ได้คะแนน 40 คะแนน คะแนนต่ำสุด 28 คะแนน สูงสุด 58 คะแนน จากคะแนนเต็ม 60 คะแนน ดังแสดงในตารางที่ 2

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละปัจจัยโดยไม่คำนึงถึงกระทบของปัจจัยอื่น ๆ จากทั้งหมด 7 ปัจจัย พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดขอนแก่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value<0.001) มี 2 ปัจจัย ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพ และทัศนคติต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพ ดังแสดงในตารางที่ 3

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับความเชื่อมั่นต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพของนักศึกษาโดยการวิเคราะห์หลายตัวแปร พบว่าความรู้เกี่ยวกับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพและทัศนคติต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพมีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดขอนแก่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value<0.001) ดังแสดงในตารางที่ 4

บทสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่า ระดับความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งส่วนใหญ่รู้สึกว่าเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพในปัจจุบันไม่น่าเชื่อถือเพราะสามารถทำการปลอมได้ง่าย ผลิตภัณฑ์สุขภาพที่มีเครื่องหมายรับรองมาตรฐานกับไม่มีเครื่องหมายรับรองมาตรฐานมีคุณภาพไม่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างมั่นใจในคุณภาพของสินค้าจากข้อมูลที่โฆษณามากกว่าจากการแสดงเครื่องหมายรับรองมาตรฐาน การแสดงเครื่องหมายรับรองมาตรฐานบนฉลากผลิตภัณฑ์สุขภาพไม่ได้ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้าของกลุ่มตัวอย่าง และสินค้าที่นำเข้าจากต่างประเทศถึงแม้ไม่มีเครื่องหมายรับรองมาตรฐานบนฉลากผลิตภัณฑ์ ก็ยังมีความน่าเชื่อถือมากกว่าสินค้าที่ผลิตในประเทศที่มีเครื่องหมายรับรองมาตรฐาน จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์สุขภาพที่นำเข้าจากต่างประเทศและการโฆษณาตามสื่อต่าง ๆ เป็นหลักโดยเห็นว่าผลิตภัณฑ์เหล่านี้มีความน่าเชื่อถือไม่ต่างจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์สุขภาพที่มีเครื่องหมายรับรองมาตรฐาน ซึ่งมีความใกล้เคียงกับการศึกษาของวิยุวรรณ กอบัว และคณะ (2559) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเครื่องหมาย อย. ของผู้บริโภคในผลิตภัณฑ์อาหารพบว่า ผู้บริโภคมีการยอมรับเครื่องหมาย อย.ในผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 52.9 และในการศึกษาดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าในการเลือกซื้อสินค้านั้น การแสดงเครื่องหมาย อย. ทำให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด และกลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 70 ต้องการทราบความหมายของเครื่องหมาย อย. จะเห็นได้ว่า ยังมีผู้บริโภคส่วนหนึ่งที่ต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์และเห็นความสำคัญของการแสดงเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ดังกล่าวบนฉลากผลิตภัณฑ์ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงสถาบันการศึกษาจึงควรมีแนวทางการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ รวมทั้งพัฒนาระบบการตรวจสอบเฝ้าระวังเพื่อให้ผู้บริโภคมีความรู้และมีความเชื่อมั่นในเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพให้มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคที่เหมาะสมต่อไป

ความรู้และทัศนคติต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพมีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดขอนแก่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value<0.001) จากข้อค้นพบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าหากผู้บริโภคมีความรู้เกี่ยวกับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพในระดับสูง จะทำให้ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพ ในทำนองเดียวกันหากผู้บริโภคได้รับการส่งเสริมให้มี

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี Faculty of Public Health, Ubon Ratchathani Rajabhat University

ทัศนคติที่ดีต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพ มีความเป็นไปได้ว่าผู้บริโภคจะมีความเชื่อมั่นต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพมากขึ้นเช่นกัน ซึ่งหมายความว่าหากผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นหรือความไว้วางใจในเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่แสดงถึงมาตรฐานและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์แล้ว ผู้บริโภคก็จะมีพฤติกรรมการเลือกซื้อที่เหมาะสมโดยมีการพิจารณาเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ทุกครั้งที่มีการเลือกซื้อและสามารถแยกแยะได้ว่าเครื่องหมายรับรองมาตรฐานที่แสดงบนฉลากเป็นเครื่องหมายที่ถูกต้องหรือปลอมแปลงขึ้นมาเพื่อให้ผู้บริโภคหลงเชื่อแล้วเลือกซื้อผลิตภัณฑ์นั้น ซึ่งผลการศึกษานี้มีความใกล้เคียงกับการศึกษาของเทพี รอดขันเมือง และธงชัย อมาตยบัณฑิต (2555) ที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในการตรวจสอบฉลากผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปและน้ำดื่มก่อนซื้อมาบริโภคของประชาชนจังหวัดอุดรธานี ซึ่งผลการศึกษาพบว่าความรู้สัมพันธ์กับพฤติกรรมการตรวจสอบฉลากผลิตภัณฑ์ และการศึกษาของณัฐพร อยู่ปาน และพัชรี ดวงจันทร์ (2553) ที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการอ่านฉลากก่อนซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์ยาและเครื่องสำอางของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าทัศนคติการอ่านฉลากสามารถทำนายพฤติกรรมการอ่านฉลากได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น หากมีการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง รวมถึงการส่งเสริมทัศนคติเกี่ยวกับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพก็จะทำให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่นต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สุขภาพที่เหมาะสมมากขึ้น ทั้งนี้ นอกจากการส่งเสริมความรู้และทัศนคติแล้ว ควรส่งเสริมค่านิยมการบริโภคที่เหมาะสมให้แก่กลุ่มนักเรียนนักศึกษาด้วย เนื่องจากค่านิยมเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สุขภาพเช่นเดียวกัน (นิธิกานต์ อธิธนัยชัยภัทร และคณะ, 2559)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรส่งเสริมนโยบายการคุ้มครองผู้บริโภคในสถานศึกษาแต่ละระดับอย่างเป็นรูปธรรม และให้นักเรียนนักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยง และส่งเสริมให้มีพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพที่เหมาะสม

2. ควรมีการส่งเสริมให้ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพและการสร้างความตระหนักให้นักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษาเห็นความสำคัญของการพิจารณาเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์

3. ควรมีการเพิ่มช่องทางในการสื่อสารกับผู้บริโภคมากขึ้น เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพิจารณาเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ อาจทำในรูปแบบของสื่อออนไลน์ เช่น มีการรณรงค์ผ่าน Facebook, Line หรือ คลิปวีดีโอ เผยแพร่ผ่านทาง You tube เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมการอ่านและพิจารณาเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพก่อนมีการเลือกซื้อเพื่อให้สามารถหาความสัมพันธ์ได้ว่าความเชื่อมั่นส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมของผู้บริโภคด้วยหรือไม่

2. ควรมีการศึกษาในรูปแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental design) เพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ สร้างความตระหนักให้ผู้บริโภคเห็นความสำคัญ รวมทั้งการสร้างทัศนคติที่ดีต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพและเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภคอีกด้วย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น ที่สนับสนุนทุนในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ ทองเกียว, น้องนุช ศิริวงศ์, จุฑาพร เนียมวงษ์, อำพร แจ่มผล. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการรับ รู้การเข้าใจและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลฉลากโภชนาการแบบ GDA (Guideline Daily Amounts) บนผลิตภัณฑ์ขนมขบเคี้ยวของนิสิตระดับปริญญาตรี. **วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. 29-39.

ณัฐพร อยู่ปาน, พัชรี ดวงจันทร์. (2553). พฤติกรรมการอ่านฉลากก่อนซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์ยาและเครื่องสำอางของนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. **วารสารไทยเภสัชศาสตร์และวิทยาการสุขภาพ**. 5(2), 121-130.

ณัฐพิมณฑ์ ภิรมย์เมือง, เรวดี จงสุวัฒน์, ดวงใจ มาลัย. (2555). การรับรู้เครื่องหมายบนฉลากอาหารและการใช้ข้อมูลบนฉลากอาหารในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหารของผู้ที่มารับบริการผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลรามาธิบดี. **วารสารสาธารณสุขศาสตร์**. 42(2), 17-28.

ดาวรุ่ง คำวงศ์, อุกฤษฎ์ สิทธิบุศย์, ปิยะ ไทยเหนือ. (2557). การรับรู้และการใช้ข้อมูลบนฉลากอาหารของนักศึกษาวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดชลบุรี. **วารสารไทยเภสัชศาสตร์และวิทยาการสุขภาพ**. 9(2), 39-46.

เทพี รอดขันเมือง, ธงชัย อมาตยบัณฑิต. (2555). พฤติกรรมของผู้บริโภคในการตรวจสอบผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปและน้ำดื่มก่อนซื้อมาบริโภคของประชาชนจังหวัดอุดรธานี. **วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. ฉบับพิเศษ, 31-40.

นิธิกานต์ อธิธนัยชัยภัทร, สุภาพร ใจการุณ, และเผ่าไทย วงศ์เหลา. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ในจังหวัดอุบลราชธานี. **วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี**. 5(2), 17-24.

พิชศาล พันธุ์วัฒนา. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารพร้อมรับประทานตราสินค้าซีพีของประชาชนในพื้นที่เขตบางกะปี. **วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี**. 7(1), 48-58.

ระเบียบสำนักคณะกรรมการอาหารและยาว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับเลขสาระบบอาหาร พ.ศ. 2557. (2557). **ราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 131**, ตอนพิเศษ 245ง. (ลงวันที่ 3 ธันวาคม 2557).

วิยุวรรณ กอบัว, ปัญญา หมั่นเก็บ, และธำรง เมฆโหรา. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเครื่องหมาย อย. ของผู้บริโภคในผลิตภัณฑ์อาหาร. **วารสารเกษตรพระจอมเกล้า**. 34(1), 10-20.

อมรรัตน์ นธะสนธิ์, ไพลิน พิณทอง, นพวรรณ เปียซื่อ. (2559). การใช้ฉลากโภชนาการและภาวะโภชนาการของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. **รามาธิบดีพยาบาลสาร**. 22(1), 81-92.

Faculty of Public Health
คณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Faculty of Public Health, Ubon Ratchathani Rajabhat University
Ubon Ratchathani Rajabhat University

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	185	46.25
หญิง	215	53.75
อายุ (ปี)		
อายุเฉลี่ย(ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	19.49 (0.96)	
อายุต่ำสุด – สูงสุด	17-25	
ค่ามัธยฐาน	19	
สถาบันการศึกษา		
สถาบัน 1	180	45.00
สถาบัน 2	145	36.25
สถาบัน 3	75	18.75
ระดับชั้น		
ปวส. ชั้นปีที่ 1	214	53.50
ปวส. ชั้นปีที่ 2	186	46.50

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับคะแนนความเชื่อมั่นต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพ

ระดับความรู้	จำนวน	ร้อยละ
สูง (48-60 คะแนน)	44	11.00
ปานกลาง (37-47 คะแนน)	275	68.75
ต่ำ (1-36 คะแนน)	81	20.25

คะแนนเต็ม 60 คะแนน

ค่าเฉลี่ย(ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) 40.66(5.05), ค่ามัธยฐาน (ค่าต่ำสุด : สูงสุด) : 40(28.58)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับความเชื่อมั่นต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดขอนแก่น: การวิเคราะห์คราวละตัวแปร (Univariate Analysis)

ปัจจัย	b_i	Beta	SE_{bi}	95%CI ของ b_i	p-value	R^2
เพศ	0.91	0.09	0.51	-0.08 ถึง 1.91	0.072	0.008
อายุ	-0.15	-0.04	0.19	-0.53 ถึง 0.23	0.440	0.002
สถาบันการศึกษา						
- สถาบัน 1	-	-	-	-	-	0.005
- สถาบัน 2	-0.15	-0.01	0.57	-1.26 ถึง 0.97	0.796	
- สถาบัน 3	0.87	0.07	0.69	-0.49 ถึง 2.23	0.211	
หลักสูตร/สาขาที่ศึกษา	4.667	0.05	5.05	-5.27 ถึง 14.6	0.356	0.002
ระดับชั้นที่ศึกษา	-0.700	-0.07	0.51	-1.70 ถึง 0.30	0.168	0.005
ความรู้เกี่ยวกับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพ	0.21	0.22	0.05	0.12 ถึง 0.30	<0.001	0.005
ทัศนคติต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพ	0.43	0.57	0.03	0.36 ถึง 0.49	<0.001	0.325

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับความเชื่อมั่นต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดขอนแก่น: การวิเคราะห์หลายตัวแปร (Multivariate Analysis)

ปัจจัย	b_i	Beta	SE_{bi}	95%CI ของ b_i	p-value
ค่าคงที่	24.11	-	1.44	21.28 ถึง 26.95	<0.001
เพศ	0.49	0.05	0.41	-0.32 ถึง 1.30	0.235
ระดับชั้นที่ศึกษา	-0.54	-0.05	0.41	-1.35ถึง 0.27	0.190
ความรู้เกี่ยวกับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพ	0.15	0.16	0.04	0.08ถึง 0.23	<0.001
ทัศนคติต่อเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพ	0.40	0.54	0.03	0.34 ถึง 0.46	<0.001
F=52.37, p-value<0.001, R^2=0.349					

Faculty of Public Health
คณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Faculty of Public Health, Ubon Ratchathani Rajabhat University
Ubon Ratchathani Rajabhat University